

היבטים לשוניים בפרשת קרח עד

עם ישראל ממשיך להתפלל לשלום השבויים אייל בן איריס תשורה; יעקב נפתלי בן רחל דבורה; גיל-עד מיכאל בן בת גלים.

בני ציון היקרים המסולאים בפז.

דקדוקי קריאה בפרשה בהפטרה ובראשון של חקת

טז ג **כִּי כָל-הָעֵדָה**: טעם מהפך בתיבה **כִּי** בלבד, הכ"ף במילה **כָּל** רפויה כדין בגדכפ"ת אחרי מילה המסתיימת בהברה פתוחה וטעם מחבר. יש לשים לב במקומות אחרים¹

טז ג **תִּתְּנֶשְׂאוּ**: ש"ן שמאלית בשווא נע, אחרת זה משנה את המשמעות

טז ה **וְאֵל-כָּל-עֵדְתָּו**: העמדה קלה באל"ף

טז ז **וְתִנּוּ בָהֶן | אֵשׁ וְתִנּוּ** במונח ולא במקף

טז ט **הַמַּעֲט**: המ"ם רפויה ללא דגש ובשווא נח, כן הדבר גם בהמשך. וכן הוסבר לעיל יג יח

טז יא **תִּלְיֵנוּ**: דגש חזק בלמ"ד, מלשון תלונה ולא לינה, שאז אין דגש והת"ו קמוצה

טז טו **אֶחָד .... אֶת-אֶחָד**: יש לשים לב להבדלי הניקוד

טז כו **בְּכָל-חַטָּאתָם**: הטי"ת בחולם

טז טז **אֶתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֵר**: יש להאיץ מעט את קריאת תיבת **וְאַהֲרֹן** להסמיכה לקודמתה, שלא יישמע 'אֶתָּה וְהֵם - וְאַהֲרֹן מִחֵר'

טז כא **הַבִּדְלוּ**: הטעמה משנית בבלי"ת. **כִּרְגָע**: הכ"ף בשווא נע

טז כב **הָאִישׁ**: הה"א בקמץ והיא ה"א הידיעה לפי רב הפרשנים

טז כד **הָעֵלּוּ**: העמדה קלה בה"א בדומה גם בהמשך כז **וַיַּעֲלֹ**

טז כז **וְנָשִׂיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם**: כך מוטעם ברב הספרים²

טז לד **נָסוּ**: במלעיל

טז לה **וְתֹאכַל**: מלעיל

יז ב **וַיָּרֶם**: וא"ו החיבור בשווא נע ובמלרע, כן הדבר, דהיינו שווא בוא"ו, גם בפסוק הבא **וַיַּעֲשֵׂוּ וַיְהִי**

יז ה **וַיִּכְעַדְתָּו**: הטעמה משנית בכ"ף

יז טו **וַיַּעֲצֶרָה**: העמדה קלה בנר"ן למנוע הבלעת העי"ן החטופה

יז כב **וַיִּנָּח**: היר"ד בפתח, דגש חזק בנר"ן ובמלרע

יז כג **וַיֵּצֵא פָּרַח**: טעם נסוג אחור ליר"ד. **וַיֵּצֵץ צִיץ**: יש להיזהר בהפרדת התיבות, תיבות **וַיֵּצֵא, וַיֵּצֵץ** במלעיל והצד"י בצירי

יז כח **כָּל הַקָּרֵב | הַקָּרֵב אֶל-מִשְׁכַּן ה' יָמוֹת : אֶל-מִשְׁכַּן ה'** כך הפיסוק, גם לפי ההטעמה, אבל צריך להקפיד כאן יותר כדי שלא ישמע ח"ו מחרף, כ"כ במנחת שי

יח ב **וַיִּשְׁרְתוּדָד**: הוא"ו בחירק מלא, אין לקרוא כאילו יש שם שווא ביר"ד³

¹ בקטע "בית יעקב" הנאמר ע"י עדות המזרח והמערב לפני שיר של יום אומרים פסוק ממיכה ד ה: **כִּי כָל-הָעַמִּים** ושם כל בכ"ף דגושה, ויש טועים בזה, גם סידורים.

² לפי תורה קדומה, על סמך כל התיגאן, הטפחא בתיבת 'ונשיהם'

יח ד וְזָר לֹא-יִקְרָב אֲלֵיכֶם: טעם טפחא בתיבת וְזָר	
יח ח לְמַשְׁחָה: המ"ם בקמץ קטן, כך גם בהמשך הפסוק לְחֶק-עוֹלָם, קמץ קטן בחי"ת	
יח ט זֶה-יְהִיָּה לָךְ: תיבת זֶה- מוקפת וכך היא ההטעמה הנכונה. אין טעם נסוג אחור ולכן לא שייך דגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק ⁴	
יח י יְהִיָּה-לָךְ: נחץ (הטעמה משנית) ביר"ד מפני הגעיה שם, דגש חזק בלמ"ד מדין דחיק	
יח יג יֹאכֻלָּנוּ: הכ"ף בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מן הדפוסים	
יח טו לְכָל-בָּשָׂר: געיה בלמ"ד החטופה	
יח יז בְּכֹר-שׁוֹר: געיה בב"ת החטופה. פֶּשֶׁב: להיזהר משיכול האותיות	
יח כ וְנִחַלְתָּךְ: הטעמה משנית בלמ"ד והתי"ו בשווא נע	
יח כד אֶת-מַעֲשֶׂיךָ: העי"ן בשווא נח, אין לקרא כאילו מנוקדת בפתח	
יח כו בְּנִחַלְתְּכֶם: געיה בנ"ן	
יח כז וְכַמְלֵאָה: געיה בכ"ף והמ"ם בשווא נע	
יח כח מַעֲשֵׂי־תִיכֶם: העי"ן בשווא נח והשי"ן בשווא נע	
יח כט אֶת-מִקְדָּשׁוֹ: הדל"ת בשווא נע, לא בקמץ	
יח ל כְּתֹבֹאת גִּרְוֹן וְכְתֹבֹאת יָקָב: תיבת כְּתֹבֹאת במלרע, אין טעם נסוג אחור	
הפטר קורח, שמואל א יא יד – יב כב:	
יב ב וְשִׁבְתִּי: שי"ן שמאלית	
יב ג וְאַעֲלִים: הוי"ו אינה בקמץ כוי"ו ההיפוך, העי"ן בשווא נח	
יב ה מִצָּאֲתָם: האל"ף כלל אינה נשמעת	
יב ט סִיסְרָא: הסמ"ך השנייה בשווא נע	
יב י וְנַעֲבֹדָךְ: כ"ף סופית דגושה	
יב יב וְתֹאמְרוּ לִי: טעם נסוג אחור לתי"ו	
יב יד אִם-תִּירָאוּ: געיה בתי"ו והרי"ש בשווא נע, לשון יְרָאָה ולא ראייה	
יב יז וַיִּתֵּן: הוא"ו שוואית ולא בפתח	
ראשון של חקת:	
ב וַיִּקְחוּ: וא"ו בשווא נע. אֱלִיף פָּרָה: הפ"א רפויה	
ז וְכָבֶס: הבי"ת בסגול ולא בצירי, וכן בפסוק י. וְאַחַר יָבֹא אֶל-הַמַּחֲנֶה: טעם טפחא בתיבת וְאַחַר	
יד בְּאַהֲלֵ: הבי"ת בשווא, אך בהמשך הפסוק בְּאַהֲלֵ מיודע, הבי"ת בקמץ	
טז בְּחִלְל-חֲרָב: געיה בב"ת הראשונה	

טז א וַיִּקַּח קָרַח בֶּן-יִצְחָק בֶּן-לֵוִי וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיָּאב וְאוֹן בֶּן-פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן: ידידנו הלשונאי משה אוסי נר"ו בא להסביר את השמות. וישא משלו ויאמר

א. קרח – שורש 'קרח' פירושו לעשות חלק ונקי משיער. מירוש השיער מאחורי הראש נקרא בתנ"ך 'קורחה' או 'קרחת' (מעל המצח נקרא 'גבחת'). חז"ל מציינים שהאיש נקרא 'קרח'.

³ בתנ"ך ברויאר, גם בכתר בר-אילן אין ציון לחטף פתח ברי"ש. לכן גם הנוהגים לבטא ברכו רי"ש בחטף פתח, אינם צריכים לנהוג כן כאן.

⁴ אין היר"ד מודגשת מדין דחיק. בחומשים רגילים יש טעם מונח במילה זֶה ולכן אין מקום לדגש. גם במדויקים, בהם זֶה מוקפת ל-יְהִיָּה, אין דגש דחיק ביר"ד.

על שום שנעשה קורחה' (סמל לאבל ולחורבן) בישראל. ריש לקיש אומר שלקח מיקח רע. וקרוב לו השורש 'קרע' המצוי בערבית: 'אקרע' = קרח, ומכאן הכינוי: אבו קריע/קרעה = בעל הקרחת.

ב. יצהר – שורש 'צהר' מובנו להופיע ולהיראות בחוץ, וממנו 'צהרים', כי אז השמש מתגלית בשיא זהרה (ז' ו-צ' עשויות להתחלף: צעיר/זעיר; עליץ/עלז; צהוב/זהב; צעק/זעק), ובן ה'צוהר' שבעדו חודר **זוהר** האור. עסיס הזיתים המשמש בין היתר לתאורה נקרא: חלב יצהר (במ' י"ח י"ב) וכל שמן זך נקרא יצהר. הנביא זכריה מנבא על שני משיחי ה', המלך והכוהן הגדול, וקורא להם: "שְׁנֵי בְנֵי הַיָּצְהָר" (ד' י"ד), באשר הם משוחים בשמן משחת קודש. ואפשר שנתנו את השם 'יצהר' לילד בתקווה שה' יאיר פניו אליו.

ג. קהת – משמעותו אינה ברורה; ויש מפרשים: לציית ולהקשיב. וכך מבינים את הברכה ליהודה: "יָלֹד יִקְהַת (יצייתו) עַמִּים" (בר' מ"ט י')

ד. פלת – יש שזיהו אותו עם 'פלוא' (במ' כ"ו) ממשפחת הראובני, ושני השמות גזורים מהשורש 'פלא' שעניינו הבדלה, הפרשה ושיפוט (המלה 'פלאים' פירושה דבר שמובדל מדרך הטבע ולכן מובדל ונשגב מבינתנו) ושואלים חז"ל ולמה נקרא שמו און? שכל ימיו באנינות היה; ומדוע נקרא בן פלת? שנעשו לו נפלאות ואשתו הצילה אותו מהסוף המר של עדת קורח.

טז יד אליהוא (הגיגים) הַעֲיָי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֶר לָא נַעְלָה:
אין צורך להסביר למה ההפסק אחרי תנקר, אבל ראוי לשים לב להכפלה של תיבות לָא נַעְלָה: שהרי דברי דתן ואבירם החלו וסיימו בהן.
דומה (אך כמובן להבדיל) לחלל-יה בתחלת כמה מזמורים ובסופם, ומהוות מסגרת לכל המזמור.

טז כח אליהוא (הגיגים) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְרֹעוּן בִּיְהִי שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה.

הצבע מסמן טעם 'מלך' כלומר סגול או זקף: ארבעה ברצף.
סגול משמש במיוחד כאשר יש כמה זקף אחריו.
ועוד, כל הקודם ברצף הזה מפסיק יותר מן הבאים אחריו. (וכן תמיד חוץ מ'שלישים').

יז ב אליהוא (הגיגים) וַיֵּרָם אֶת־הַמַּחְתָּת מִבֵּין הַשְּׂרָפָה שְׂרָפָה פִּירוּשָׁה הַחֹפֶץ הַשְּׂרוּף, ולא שם עצם מופשט או הפעולה כמו בעברית שלנו.
כן גם גנבה, אבדה, מלאכה ועוד, שהם החפצים שנגנבו, שאבדו ושמעבדים – בהתאמה.

יז ג אליהוא (הגיגים) אֶת מַחְתּוֹת הַחֹטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם.
נראה כי זה בעצם המשך הפסוק הקודם, להסביר אילו מחתות יש להרים.
משונה בעיניי שהקטע מחובר להמשך (ועשו אתם רקעי פחים...) כאליו איננו מחובר לעיל.
יתכן שלא היתה ברירה.
נפשתם (וכן בהמשך פס' כה תלונתם).
רש"י מעיר על תלונתם שיש שתי צורות רבים. כבר כתבנו פה בנושא, אך עדיין לא יצאתי מן הקושי. הרי תלונה שלהם היא תִּלְוָנָתָם (ני קמוצה).
תלונות שלהם היא תִּלְוָנִיתָהֶם. אז למה יש יצור כלאיים: תִּלְוָנָתָם (ני חלומה)?

היבטים לשוניים תהלים קמג

דקדוקי קריאה תהלים קמג

ז וְנִמְשַׁלְתִּי מִלְעִיל אֵינוּ וי"ו ההיפוך

יב וְהֶאֱבֹדֶת הַטַּעַם בַּת"ו מִלְרַע, טַעַם ה'דחי' בוי"ו אֵינוּ מֵרָאָה עַל מָקוֹם הַהִטְעָמָה

א מִזְמוֹר לְדָוִד הוּא שְׁמַע תְּפִלָּתִי הַאֲזִינָה אֶל־תַּחֲנוּנִי בְּאִמְנַתְךָ עֲנֵנִי בְּצַדִּיקְךָ:

הקדמת ר' מנחם המאירי: זה המזמור גם כן תפלה להנצלו מכף האויבים; ורמז בו גם כן לתשועת הנפש.

לפי המפרשים במזמור זה כבוקדמו מתאר דויד את צרותיו ומבקש ישועה, לרש"י מזמור זה הוא תפילת כל ישראל להנצל מהצרות, רד"ק מבין שגם מזמור זה נאמר במערה.

בְּאִמְנַתְךָ רש"י: להאמין הצטחה שהצטחתני.

ראב"ע: ב"ת בצדקתך כבי"ת "ענני במרחב" (תה' קיח,ה); והטעם: שתראה צדקתך.

הבי"ת כאן משמשת תואר הפועל.

רד"ק: פירוש: באמונתך שהבטחתני, ודברך אמת; בצדקתך - כי אתה צדיק וישר, ותראה כי עמי הצדק ועם אויבי העול.

הרב מלבי"ם: האזנה קודמת וקלה משמיעה, והתבאר (ישעיה א' י') שכשיבואו על שני נושאים מתחלפים ייחס להנושא החשוב לשון שמיעה ולהפחות ממנו לשון האזנה, והתפלה היא העקר נגד התחנונים, כמ"ש בכ"מ.

ר"ש הירש: אין הוא מתפלל לביטול הייסורים אלא המתקת הדין.

ואל תבוא במשפט יצדק כאן הוא זיכוי גמור (ישע' מג כו, איוב כה ד).

ב וְאַל־תִּבּוֹא בְּמִשְׁפַּט אֶת־עַבְדְּךָ כִּי לֹא־יִצְדָּק לִפְנֵיךָ כָּל־חַי:

ראב"ע: את - כמו 'עם'; והטעם: אם [=אע"פ] חטאתי לך, אל תבוא במשפט עמי עתה, כי צרה גדולה יש לי מהאויב. וְכָלִל: כי לא יצדק לפניך כל חי, ואיך אצדק אני?

גם רד"ק והמאירי מפרשים כן. ר"מ המאירי: ואע"פ שמצד אחר חטאתי לפניך, אל תבוא במשפט את עבדך, כי אם תדקדק בכל מעשי האדם, לא יצדק לפניך כל חי.

הרב מלבי"ם: כי יצויר ג"כ שיעמד את המתחנן במשפט לשקול מעשיו אם ראוי מצד הדין שימלא בקשתו, בקש בל יבא⁵ אותו במשפט, ובאר כי אז בהכרח יהיה המשפט בהשקף על החוב שהנברא חייב לבוראו, ואז יבוא ה' במשפט עמו, שאז גם ה' הנושא הנשפט, ר"ל שישקיפו במשפט הזה גדולת ה' ורוב הטובות שעשה להמבקש לראות אם עבד וזכה כפי מה שהיה מחויב לפי גדולת הבורא ורוממותו, ובזה לא יצדק לפניך כל חי, כי בערך גדולתך וטובותיך אשר הם בלתי ב"ת [=בעל תכלית], יחויב שתהיה העבודה ג"כ בלתי בעל תכלית ואי אפשר שבעל חי אשר הוא מוגבל יעבוד עבודה בלי גבול.

ג כִּי רָדַף אוֹיְבוֹ נִפְשִׁי דָכָא לְאֶרֶץ חֵיתִי

רש"י: כלומר: אם חטאתי לך, הרי לקיתי. וכנגד כל יסוראל נאמר מזמור זה.

ראב"ע: דכא - רמז לבוז ולקלון.

חֵיתִי כינוי לנשמה כנראה גם ממקומות אחרים.

⁵ יתכן לנקד יבא, ואולי לכך נתכוון המחבר, אבל כך (יבא) אין צורך לתקן את הכתיב.

רד"ק: **דכא לארץ חיתי** - כאלו היא לארץ, כי קרובה היא למיתה.
הושבני במחשכים כמתי עולם: אי אפשר שלא להיזכר במקרא באיכה ג ו במחשכים
הושיבני כמתי עולם:

ראב"ע: וטעם **במחשכים** - שהוא נחבא מפניו. או ידמה צרת הלב ליושב חשך, שאיננו רואה.
כמתי עולם - שיש להם זמן רב שמתו.

רד"ק: **במחשכים** - ירכתי המערה שהיה יושב, שאין שם אורה; והנה הוא כמת, שהוא בחשך
תחת הארץ. ואמר: **כמתי עולם** - כלומר: שמתו זה זמן רב, שנאש אדם מהם מהתקומה
ומהאור, מאשר מתו מזמן קרוב; אע"פ שאלו ואלו אין להם דרך תקומה מדרך הטבע, זכר
הרחוקים יותר מדרך התקומה, שכבר נשחתה צורת גופם.

ד **וּתְתַעֲטֹף עָלַי רוּחִי בְּתוֹכִי וְשִׁתּוּמִם לִבִּי:** רש"י: **ישתומם** - לשון אומם ותמהון, כמו "ואשב
שם שבעת ימים משמים בתוכם" (יח' ג, טו); "ותשב תמר ושוממה"⁶ (שמואל ב, יג, כ).

ה **וְכִרְתִּי יָמַיּוֹם מִקֶּדֶם הִגִּיתִי בְּכָל-פְּעֻלָּה בְּמַעֲשֵׂה יָדַי אֲשׁוּחָה:**
רש"י: שהפלאת לנו נסים רבים.

ראב"ע: ומלת **אשוחה** - מהפעלים עלומי העיין והלמ"ד כפול, כמו "יכונן" (יש' סב, ז).
בלשוננו נקרא ע"ו, האות האמצעית של השורש היא וי"ו, ובבניינים מסוימים למ"ד הפועל
כלומר האות השלישית של השורש נכפלת. לפי מה שמלמדים עתה לפי ר' אליהו בחור, ההכפלה
היא בבניינים פיעל פועל והתפעל.
הרד"ק ראה בזה בניין מיוחד.

רד"ק בספר השורשים: וכבד אחר⁷ **במעשה ידיך אשוחה**, ואת דורו מי ישוחח (ישעיה נג, ח).
ענינם ענין דבור והוא כמו לשוח בשדה (בראשית כד, סג) שהוא דבור התפלה, וכמו אריד
בשיחי (תהלים נה ג) והדומים לו שהוא דבור הצרות וספור התלאות.

ו **פָּרַשְׁתִּי יָדַי אֵלַיךְ נִפְשִׁי כְּאֶרֶץ-עִיפָה לֹךְ סֵלָה:**
הקשר בין עייפות לצמאון ידוע כבר ממקומות אחרים.

רד"ק: **כארץ עיפה** - כמו הארץ הצמאה, שהיא מתאווה ומיחלת אל המטר, כן נפשי צמאה
ומיחלת לך.

הרב מלבי"ם: אחר שהעביר על לבו כל אשר השיג בעולמו ממעשה ה' ופעולותיו אז מכין
את עצמו אל הגיועה והפרידה מחיים הלזו, ופרשתי ידי כדרך כל בעלי החיים שפורשים
ידיהם בעת הגיועה, ומצייר שפורשים אל ה' לשוב אליו, וכן (פרשתי) **נפשי כארץ עיפה לך**,
והיא מוכנת לשוב למעון החיים הנצחיים, סלה, סיום הענין.

ז **מִהֵרָ עֲנֵנִי ה' כְּלָתָה רוּחִי אֶל-תְּסִתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי וְנִמְשַׁלְתִּי עִם-יָרְדֵי בּוֹר:**
רש"י: המתאווה ואינו משיג קרוי "כליון עינים" (דב' כה, סה) ו'כליון רוח'.

⁶ וי"ו החיבור נראית מיותרת. רשב"ם בבראשית רשב"ם לו כד: והראיות שמביאים אינן. כי אותן ווי"ן
שמביאים אינן יתירות. ותשב תמר ושומימה פירושו כמו [בראשית לח יא] שבי אלמנה בית אביך, כי הישיבה
הוא כפל לשון של שוממה והרי הוא כאילו כתוב ותשב בדודה ושוממה. מגערתך אלהי יעקב נרדם ורכב
וסוס [תהלים עו ז] כך פירושו, מגערת אלהי יעקב [נרדם] חיל שונאינו הנזכר למעלה וגם רכבו וסוסיו כדכת'
סוס ורכבו רמה בים. ... לפי פשוטו אין לדקדק יותר:

רד"ק שם בשמואל: הוי"ו ללא תוספת דבר כוי"ו [בראשית כב ד] וישא אברהם את עינו ואדוני אבי ז"ל
פירש אלה והדומים להם עם חסרון עניין הדומה ופי' ושוממה עצבה ושוממה:
⁷ מלבד בניין הפעיל שהוזכר לפני כן.

רד"ק: כי קרוב אני אל המות, לפיכך צריך שתמהר ותענני, כי **כלתה רוחי** - כמעט אמות. אל **תסתור** - שאם תסתיר פניך מעט ממני, ונמשלתי עם יורדי בור.

הרב מלבי"ם: עם הציור הזה שמצייר כי כפשע בינו ובין המות, מתעורר כח היחול והבטחון, אומר **מחר ענני ה'** אחר שכלתה רוחי, וכבר יצאה רוחי ועומד על מפתן הגויעה, וכן אל **תסתור פניך ממני**, שאל תפנה פניך ממני רגע כי בהפנותך ממני, הנה כבר נמשלתי עם יורדי בור, כי חיי תלויים בשערה.

ח השמיעני בפקרו חסדך כי־בך בטחתי הודיעני דרך־ךו אלך כי־אליך נשאתי נפשי: ראב"ע: השמיעני - כאילו קול יקראני ממרום, כי השם יעשה עמי חסד. וטעם בבקר - כי רובי ההליכות והמלאכות, תחלתם בבקר. וטעם נשאתי את נפשי - כמו "ואליו הוא נושא את נפשו" (דב' כד, טו).

רד"ק: השמיעני בבקר - עת הצרה היא נקראת 'ערב', ועת הישועה - 'בקר'. דרך זו אלך - אנה אלך ואנה אברח (ע"פ תה' קלט, ז) מפני הרודפים אחרי. נשאתי נפשי - כמו "ואליו הוא נושא את נפשו" (דב' כד, טו); ענין התוחלת.

ט הצילני מאיבי ה' אליך כסיתי:

רש"י: אליך כסיתי - תלאתי, אני מכסה מכל אדם להגידם אליך.

ראב"ע: אמר רבי מרינוס⁸ (השרשים: 'כסה'), כי אליך כסיתי - כמו "בך חסיתי" (תה' ז, ב). והנכון בעיני, כי מלת 'לקיחה' תהי להפך בעבור אות אחריה, כמו "קחו מאתכם תרומה" (שם' לה, ה) - והנה הטעם כמו 'תנו'; "קחי... לי" (מלכים א, יז, י) - שתקח לערכי; וככה "סורה אלי" (שו' ד, יח) - שיסור ממקומו ויבוא אליה, והפך זה 'סורה ממני'. אם כן מלת 'כסוי', אם אמר "המכסה אני מאברהם" (בר' יח, יז) - ידוע, ואם אמר 'המכסה אני אל אברהם' - הדבר יהיה להפך. והנה הטעם: הצילני מאיבי ה', כי אליך אגלה אותם בסתר. והנה תיקון הלשון: כי כסיתי זה הדבר מאחרים, כי אין לי צורך לגלות להם, כי לא יוכלו לעזור לי; לבד אליך לבדך, כי אתה תוכל להצילני.

י למדני לעשות רצונך כי־אתה אלוהי רוחך טובה תנחני בארץ מישור:

ראב"ע: הרגילני: "למוד מדבר" (יר' ב, כד). ויש אומרים, כי דמה עצמו שהוא בתוך הים, על כן יבקש רוח טובה שתניחיה ויצא לארץ. או תחסר אות בי"ת, והוא הישר בעיני: ברוחך טובה תנחני, והתיי' לנכח השם. ורבי שלמה הספרדי אמר: כח מהרוח העליונה.

רד"ק: למדני - בקש על תשועת הגוף, ובקש גם כן על תשועת הנפש; ואמר, שילמדוהו ויעזרהו בלמוד החכמה, כדי שידע מהו רצון האל ויעשהו. כי אתה אלהי - אני מכיר כי לך לבדך הכח והיכלת, ואתה שופט העולם ומנהיגו. רוחך טובה - כח רוח העליוני. ותנחני - ותנהגני בארץ מישור, כלומר: בדרך ישר, לא אכשל בו (ע"פ יר' לא, ח).

הרב מלבי"ם: שחלף שרדף אויב נפשי להחטיאני, למדני לעשות רצונך, ואחר שאתה אלהי אבקש אשר רוחך הטובה היא תנחני בארץ מישור, מצייר את המישור כעצם מופשט השוכן בארץ מיוחדת, ורוחך הטובה שהיא הרוח הקדש תנחה אותי בארץ הלז, ששם משכן היושר והמישרים.

⁸ ר' יונה אבן גנאח

יֵא לְמַעַן־שְׁמֹנֶה תִּי תַחֲיִינִי בְּצַדִּיקְתָּיו הַזֶּה מִצָּרָה נַפְשִׁי: רַאב־ע: לְמַעַן - בַּעֲבוּר שְׁיֹודַע שְׁמֶךְ; או: בַּעֲבוּר שְׁאֲנִי עֹוֹבֵד שְׁמֶךְ.

רַד־ק: בַּעֲבוּר שְׁיִגְדֵּל שְׁמֶךְ בְּפִי הָאֲנָשִׁים, כְּשֶׁתּוֹשִׁיעֵנִי וְתַחֲיִינִי מִהַצָּרָה הַגְּדוּלָּה, שְׁאֲנִי בֶה קְרוֹב לְמִיתָה.

יב וְבַחֲסֹדֶךָ תַּעֲמִית אֹיְבֵי וְהֶאֱבַדְתָּ כָּל־צָרָתִי נַפְשִׁי כִּי אֲנִי עֲבָדְךָ:

רַאב־ע: וּבַחֲסֹדֶךְ עָלִי לְבִדִּי. וְטַעַם כִּי אֲנִי עֲבָדְךָ - לְאוֹת עַל הַפִּירוּשׁ הַשְּׁנִי בַּפְּסוּק "לְמַעַן שְׁמֶךְ ה' תַּחֲיִינִי".

ר"מ הַמְּאִירִי: וְכֵן בַּחֲסֹדֶךְ תַּעֲמִית אֹיְבֵי וְתֵאֱבִיד כָּל עֲזָרָתִי נַפְשִׁי, כִּי אֲנִי עֲבָדְךָ - הַדְּבַק בְּאֲמוּנַתְךָ לְבִדְךָ, וְלֹא הֵם.

תָּנוּ לְחֶכֶם וְיִחְכְּמוּ עִוֹד

אֲנִי מִבְקֵשׁ מְאֹד מִמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַעֲרוֹת שֶׁלֹּא יִמְנַע מִלְּשׁוֹלַחַן אֵלַי

הַכְּתוּבָת לְמִשְׁלוּחַ: eliyahule@gmail.com

הַעֲרוֹת מִתְקַבְּלוֹת גַּם בְּאֲנִגְלִית.